प्रायवृत्तगन्धिप्रभेदतः । अकठोराक्षरं स्वल्पसमासं वृत्तकं१ मतम् । तत्तु वैदर्भरीतिस्थं गद्यं हृद्यतरं भवेत् । भवेदुत्कलिकाप्रायं२ समासाढ्यं दृढाक्षरम् । वृत्तैकदेशसम्बन्धात् वृत्तगन्धि३ पुनः स्मृतम् ।"

"कथायां सरसं वस्तु गद्यैरेव विनिर्म्मितम् । क्वचिदत्र भवेदार्य्या क्वचिद्वक्त्रापवक्त्रके । आदौ पद्यैर्नमस्कारः खलादेर्वृत्तकीर्त्तनम्" यथा कादम्बर्य्यादि" ।

"गद्यपद्यमयं काव्यं चम्पूरित्यभिधीयते" । यथा देशराजचरितम् । "गद्यपद्यमयी राजस्तुतिर्व्विरुदमुच्यते । यथा विरुदमणिमाला" सा०द० ।

"यजुषामृचां च साम्नाञ्च गद्यानाञ्चैव सर्वशः । आसीदुच्चार्य्यमाणानां निस्वनो हृदयङ्गमः" भा० व०२६अ० । भाग० ५स्क०, विष्णुपु० च तत्प्रपञ्चो दृश्यः ।

गद्याण पु० भावप्र० कालिङ्गमानोक्तौ "यवद्वयेन गुञ्जा स्यात्त्रिगुञ्जो वल्ल उच्यते । माषो गुञ्जाभिरष्टाभिः सप्तभिर्वा भवेत् क्वचित् । चतुर्भिर्माषकैः शाणः स निष्कष्टङ्क एव च । गद्याणो माषकैः षड्भिः कर्षः स्याद्दशमाषिकः" इत्युक्ते अष्टचत्वारिंशद्गुञ्जामिते मानभेदे । स्वार्थे क । तत्रार्थे । "तुल्या यवाभ्यां कथिताऽत्र गुञ्जा वल्लस्त्रिगुञ्जो धरणञ्च गतेऽष्टौ । गद्याणकस्तद्द्वयमिन्द्र१४तुल्यैर्वल्लैस्तथैकौ धटकः प्रदिष्टः" लीला०उक्ते परिमाणभेदे । तेन अष्टगुञ्जात्मकमाषषड्गुणतया तस्याष्टाचत्वारिंशद्गुञ्जामानम् । क्वचिदस्य दन्त्यनमध्यतापि लमध्यता च । शब्दकल्पद्रुमे क्लीवोक्तिश्चिन्त्या भावप्र० गद्याणशब्दस्य पुंस्त्वोक्तेः स्वार्थिकप्रत्ययस्योत्सर्गतः प्रकृतिलिङ्गत्वौचित्यात् ।

गध्य त्रि० ग्रह—यत् पृषो० नि० । १ग्राह्ये । "ऋजा वाजं न गध्यम्" ऋ०४।१६।१ । "गध्यं ग्राह्यम् "गध्यं गृह्णातेः निगमः" भा० "महो वाजस्य गध्यस्य सातौ" ऋ०६।२६।२ । "गध्यस्य ग्राह्यस्य" भा० ।

गध मिश्रीभावे निघण्टुः दिवा० पर० सेट् । गध्यति अगधीत् अगाधीत् । जगाध गधिता "वाजस्य गध्यस्य सातौ" ऋ० ६।१०।६ गध्यस्य गध्यतिर्मिश्रीवावकर्म्मा मिश्रणीयस्य प्राप्यस्य वाजस्य सातौ सुसंभजने" भा० ।

गन्तव्य त्रि०गम—तव्य ।१गम्ये "गन्तव्यमस्ति कियदित्यसकृत् ब्रवाणा रामाश्रुणः कृतवती प्रथमावतारम्" उत्तर० । "राजा स्तेनेन गन्तव्यो मुक्तकेशेन धावता" मनुः ।

गन्तु त्रि० गम—तुन् । १पथिके आगन्तुरभ्यागतः उज्ज्वलदत्तः २गन्तरि च । क्वचिद्भावेऽपि तुन् । "मध्यावीरिषतायुर्गन्तोः" ऋ० १,८९।९ , "आयुर्गन्तोः क्लृप्तस्यायोर्गमनात् पूर्वम्" भा० । अत्र गन्तोः भावलक्षणे "स्थेण कृञ्यतिचरिहुतमिजनिभ्यस्तोसुन्" पा० ३।४।१६ । विहिततोसुनन्ततया माधवोक्तिश्चिन्त्या तत्र सूत्रे गमेरपाठात् । सितनिगमीत्यादिसूत्रेण तुनप्रत्ययान्तस्यैव तद्रूपस्यौचित्यात् । "युयोत नो अनपत्यानि गन्तोः" ऋ० ३।५४।१८ इत्यस्याः व्याख्यायां च तेन तुनन्ततयैव साधितत्वात् तथैवेहौचितत्वात् । वस्तुतः तोसुन्नन्तस्याव्ययतया तत्स्वरार्थमेव तथासाधनं तेन वा० तोसुन् इत्येव ज्यायः ।

गन्तृ त्रि० गम—शीलार्थे तृन् । १गमनशीले २प्राप्तिशीले "तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च" गीता शीलार्थतृणन्तत्वात् न कर्म्मणि षष्ठी । कर्त्तरि तृच् । ३गमनकर्त्तरि त्रि०, अत्र कर्म्मणि षष्ठीति भेदः । उभयत्र स्त्रियां ङीप् । "गन्त्री वसुमती नाशम्" या० ।

गन्त्री स्त्री गन्यतेऽनया ष्ट्रन् ङीप् । १वृषवहनीये, शकटे अमरः । २गमनकारिकायां ३गमनशीलायां स्त्रियाञ्च ।

गन्तीरथ पु० गन्त्री रथ इव अभीष्टस्थानप्रापकत्वात् । शकटे अमरः । [दिक-पित्रादिक्रमेण तत्रवासिनि ।

गन्दिका स्त्री पुरीभेदे साऽभिजनोऽस्य सिन्ध्वा० अण् । गा-

गन्ध अर्द्दने (हिंसायाम्) गत्यां भूषणे च चुरा०आ०सक०सेट् । गन्धयते अजिगन्धत । गन्धनम् "गन्धनक्षेपणसेवनसाहसिक्यप्रतियत्नकथनोपयोगेषु कृञः" पा० "गन्धनं हिंसनम्, गन्धनाङ्गे उपयमे तु" इति च सि०कौ० । "गन्धनाङ्गे सूचनार्थे इत्यर्थः । तेन सूचनार्थेऽपि ।

गन्ध पु० गन्ध—पचाद्यच् । घ्राणेन्द्रियग्राह्ये पृथिवीवृत्तौ विशेषगुणभेदे अमरः । २प्रतिवेशिनि त्रि०३लेशे ४सम्बन्धे ५गन्धके च मेदि०६गर्व हेमच०।७शोभाञ्जने शब्दरत्ना० । "घृष्टो मलयजो गन्धः" इति स्मृत्युक्ते ८घृष्टचन्दने च । गन्धश्च पृथिवीमात्रस्य गुणः । "रूपगन्धस्पर्शवती पृथिवी" कणा० सू० । न च पाषाणादौ गन्धरसयोरनुपलम्भात् तत्राव्यापकमिति वाच्यम् । तत्रापाततो गन्धरसयोरनुपलम्भेऽपि तदीयभस्मसु तदुपलम्भस्य सत्त्वात् य एवावयवाः पाषाणारम्भकास्त एव तद्भस्मारम्भका अपि "यत् द्रव्यं तद्द्रव्यध्वंसजन्यं तत्तदुपानोपादेयमिति" व्याप्तेरतो नाव्याप्तिः । गन्धवत्त्वमुत्पत्तिकाले घटादाव्याप्तमतो गन्धसमानाधिकरद्रव्यत्वव्याप्यजातिमत्त्वं पृथिवीत्वलक्षणम् । मुक्तावल्याञ्च